

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Ritad av Sten Ljungcrantz

Kaulskroniten

2:2009

Kalendarium

FGC:s aktiviteter under hösten 2009

Torsdagen 17 september kl 13.30

Studiebesök på Blekinge Läns Tidnings officin. OBS! Förhandsanmälan!

Onsdagen 14 oktober kl. 18.00

Besök av kulturpersonligheten Johnny Carlsson från Olofström som kommer att berätta om "Sitt liv som bokhandlare". OBS! Förhandsanmälan! Vi bjuder på kaffe med dopp.

Torsdagen 19 november kl. 18.00

Hanna Flyborg presenterar sin bok "Svala flyg till hemmet". Hon ger oss en inblick i hur livet var i Tyskland innan 2:dra världskriget bröt ut. Som vanligt bjuder vi på kaffe med kaka.

Söndagen 29 november kl. 12.00 – 17.00, 1:a advent

Öppet hus på Alamedan 11, Kl. 13.30 presenterar Nils-Harald Ottosson sin bok "Svea 100 år", som är FGC:s årsbok 2009.

Föreningen vill rikta ett stort tack till alla som har hjälpt till vid våra arrangemang. Ni har gjort våra möten trivsamma och uppskattade.

OBSERVERA!

På grund av brandskyddsbestämmelserna är de flesta av våra aktiviteter flyttade till Stadsförsamlingens musiksäl på andra våningen. Hiss finns från gatuplanet. Adressen är Södra Kungsgatan 1.

Föreningen Gamla Carlsrona

Bankgiro 387-1068

Organisationsnummer 835000-3482

Kaalkroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona,

Nr 2, 2009, 24:e årgången. Upplaga 3.500 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona.

Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90, E-postadress: info@fgc.nu

Välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu

Redaktör: Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär, tel: 0455-33 94 27

Layout: JIMLOS AB, Lars-Olov Stenborg, info@jimlos.se

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar respektive författare.

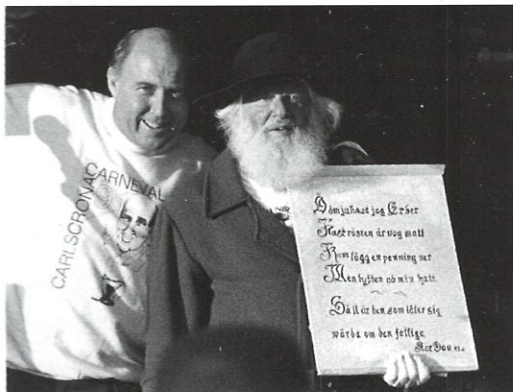
Föreningslokalen är öppen varje **helgfri onsdag klockan 17.00-19.00**

från **september t o m maj**, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Redaktören har ordet

Välkomna till nr 2 2009, det 48:e medlemsbladet!

Som alltid försöker jag att komma det gamla Karlskrona på spåret!

En ung Ingvar Oldsberg (f.d. programledare i TV:s "På Spåret") möter här (1991) gubben Rosenbom, gestaltad av Lathi Svensson. Foto: G. Ekström

Mina försök tidigare, med riktigt gamla bilder blev väldigt uppskattat varför jag även här skall ta Er med på en nostalgisk "promenad".

Var passar bättre än att starta med en bild av "Reveljen" signerad "Atelier Marino Karlskrona". Reveljen 20-talsbild, marcherar här Drottninggatan, backen upp mot Ronnebygatan. Ateljen var belägen i **Sheldonska huset** med adress Alamedan 25.

Byggherren var den välkände skeppsbyggaren **Gilbert Sheldon**. Han hade som tack för sina konstruktioner för Sveriges flotta fått större delen av tomten som gåva.

Här, på och intill tomten, låg den s.k. **”Doctare pölen”**, en vattensamling, där redan innan stadens tillblivelse, Wittus Andersson boskap, som betade fritt på den vildvuxna Trossön, stillat sin törst. Pölens namn uppstod tidigt i stadens historia, då en av amiralitetets läkare fallit ner i gropen och nära nog omkommit.

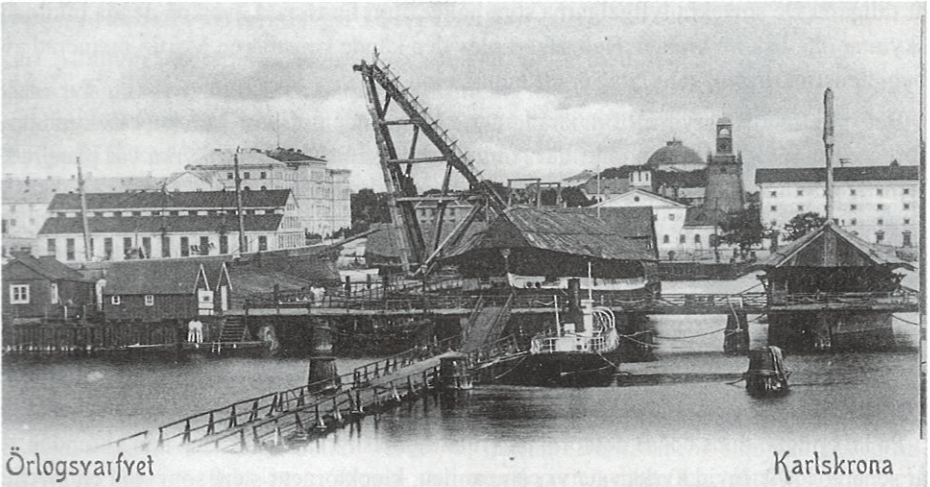
Tomten invid pölen var sedan 1680 bebyggd med ett enkelt hus, som nu ägdes av ”mademoiselle Grubbe”. Sheldon lät riva den gamla fastigheten och fylla igen doktorspölen och uppförde här ett ståtligt bostadshus åt sig.

Huset revs tyvärr 1962, då man uppförde de utseendemässigt tråkiga bostadskaserner som finns på platsen i dag.

Vykortet ovan visar Sheldons fastighet från Södra Smedjegatan. ”Atelier Marinos” skylt pryder planket. Sheldon tillhörde en förnäm engelsk släkt, som kom till Sverige, genom Francis Sheldon d.ä. 1655. Denne hade då tillsammans med två bröder misslyckats att befria engelske konungen Karl I, som satt fängslad i Withehall.

Av Karl X Gustaf utnämndes Francis till överskeppsbyggmästare för örlogsflottan. Sonen Francis d.y. blev 1682 skeppsbyggmästare vid det då nyanlagda Örogsväret i Karlskrona. Vid sitt frånfälle, 1692, efterträddes han av brodern Charles, en framstående skeppsbyggare som konstruerade hela 59 fartyg vid Örlogsväret. Charles Sheldon byggde dessutom (utöver fartyg) andra projekt. Bland annat färdigställde han den gamla dockan på Lindholmen, kvarndammen vid Lyckeby och konstruerade, 1687, den **gamla mastkranen** på väret. Denna revs i augusti 1889.

Örelogsvärket

Karlskrona

Gammalt vykort som visar Örelogsvärkets trotjänare, den gamla mastkranen. Den har här tjänat ut och rivningen är nära förestående. Kranen revs 1889. Ångdriften har så smått kommit att ersätta segelfartygen. Ett av de gamla linjeskeppen ligger avmastat i bildens mitt.

På denna lavering av Elias Martin som tillhör Uppsala universitetsbibliotek, ser vi Sheldonska kranen till höger, i ett Örelogsvärk, där arbetet pågår för fullt. Laveringen är utförd, då kranen var nyuppförd 1796, och visar samma vy som fotografiet, men 100

år tidigare. De smäckra lyftalgarna som håller bron finns med även på denna bild och skymtar där, bakom kranen. Helt säkert blev den kände konstnären Martin facinerad av byggkonstruktionen, som i dag är ett minne blott.

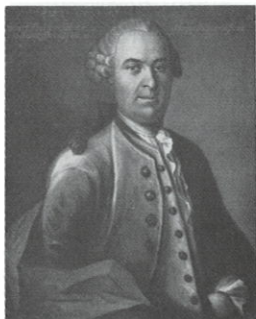
Bebyggelsen på varvet är förändrad, men i bakgrunden ser vi Klockstapeln som uppförts redan 1699, invid den plats där Amiralitetsförsamlingens stenkyrka var planerad, samt Trefaldighetskyrkan, den tyska församlingens helgedom.

Klockstapeln är en av stadens märkligaste byggnader, uppförd med fyrtornet i Alexandria, i det forntida Egypten, som förebild. Först 1909, alltså **100 år sedan i år 2009**, togs klockstapeln i bruk som Amiralitetskyrkans klockstapel. Klockorna hängde tidigare i Björkholmsklockstapeln. 1969 elektrifierades klockringningen i samband med att den siste ringaren i Amiralitetsklockstapeln, högbåtsmannen Knut Göransson gick i pension.

På laveringen finns också det torn, på Trefaldighetskyrkan, som försvann i branden, 4 år senare, 1790. Invid kyrkan ser vi campanilen, klocktornet i sten, som stod ett stycke ut på torget. En mycket detaljrik studie, som ger en bra uppfattning av livet på Örlogsvarvet i gamla tider.

Charles Sheldon gick bort 1739. Sonen Gilbert, född 1710, hade även han gått i fädernas fotspår. Blott 20 år gammal blev han underskeppsbyggmästare vid varvet, fram tills faderns bortgång, då han efterträdde denne. Under hans ledning byggdes, tills han lämnade tjänsten 1784, 83 fartyg. På gården vid Alamedan föddes sonen Francis, som även han blev beryktad inom skeppsbyggeriet.

År 1770 sålde Gilbert Sheldon gården, Alamedan 25. Då bilden ovan togs ägdes gården av Flottans korpralsförening. Gilbert Sheldon är, som sig bör, begravd under Amiralitetskyrkan Ulrica Pia. Här har hans kista påträffats bland de 238 kistor som förvaras här.

*Skeppsbyggmästare
Gilbert Sheldon.
Porträtt av okänd
konstnär. Tillhör
Marinförvaltningen.*

Det höga huset till vänster om kranen, på fotografiet, under många år marinmuseum, var uppförd som gamla marinregementets kasern 1878-81. 1888 ombyggdes och nyinreddes byggnaden för inkasenering av flottans skeppsgossekår.

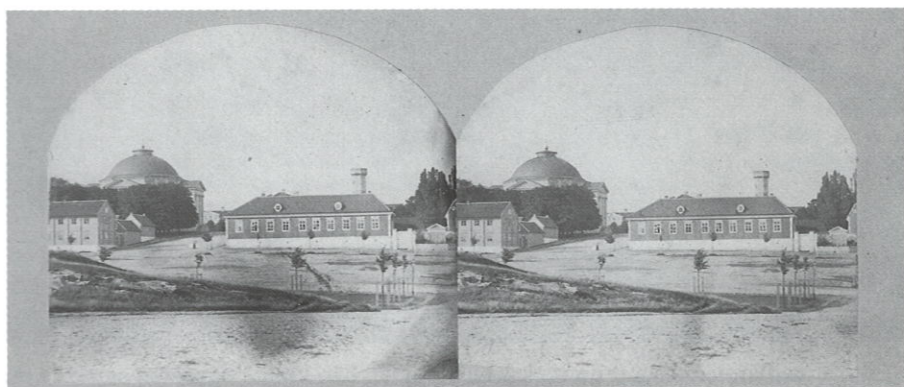
Kåren var en märklig, redan då flera hundra år gammal utbildningsinstitution, från början avsedd för att få fram dugligt underbefäl åt flottan. Som skola var den säkert hård, men gav möjlighet till en bra framtid, för många fattiga pojkar. Av dessa blev åtskilliga framgångsrika samhällsmedborgare, inte bara inom marinen. De blev byggstenar i det svenska välfärdssamhället, "folkhemmet".

Varför lades då kåren ned? Mot slutet av 1920 talet framkom ideér, liknande vår tids. "Sverige är inte längre hotat", hette det. När andra världskriget bröt ut, insåg man att vi gjort fel, och det blev panik med att rusta upp försvaret.

På denna bild av A.H. Ahlfors fotografiska atelier, ser vi Sheldons hus, det ljusa till höger. I bildens mitt ”**Sveriges första tunnelbana**”. Bilden är från 1890-talet, då varvstunneln är färdig. Klockstapeln har här ännu inte fått sina klockor installerade. Amiralitetsskolan, t.h. om klockstapeln, hade fått sin andra våning 1877.

Kan vi, med lite vilja och självgodhet, kalla detta för en tunnelbana, 60 år före Stockholms, så är det världens näst äldsta, vi kan stoltsera med här i Karlskrona. London fick sin första ”underground” järnväg 1863.

Detta foto från tidigt 1870-tal visar, apropå bilden ovan, **Amiralitetsskolan**, före ombyggnaden 1877, då ännu en våning tillkom. Bilden är från ett gammalt **Skioptikon**, även kallat ”stereoskop”, ett slags ”kikarliknande instrument”, som man höll för ögonen. Man satte i konstruktionen ett ”dubbelfoto”, med en bild för vänster och en för höger öga. Dessa ”betraktningssapparater” var mycket populära i fotokonstens barndom.

Tunnelbygget har inte påbörjats, inte heller Amiralitetstorgets förvandling från exercisplats till park. T.v ser vi gamla **prästbostället**, som flyttades hit från Figeholm, tre mil norr om Oscarshamn, 1790. Handelsmannen J.P. D'Ailly, förtroendeman i Tyska församlingen, hade vid resa i Kalmar län besökt samhället Figeholm och funnit byggnaden lämplig. I oktober genomfördes köpet och byggnaden märktes upp och fördes med två mindre fartyg till Karlskrona, där det återuppbjuggdes på grunden efter den tidigare **Tyska skolan**, som blivit lågornas offer vid stadsbranden. Att den uppfördes här och inte där gamla prästgården låg, vid Tre kronors backe, berodde på branden 1790. Staden expropierade tomten där, för att undvika fler katastrofbränder. Tomterna omvandlades till torgyta, då den smala backen varit oförmögen stoppa branden. Med detta försvann Tre kronors backe och Ristorget såg dagens ljus.

Eftersom Tyska kyrkan var totalt utbränd, fick den hitflyttade byggnaden utgöra såväl kyrka, skola och prästgård, fram till december 1892, då kyrkan, som nu mist sitt lilla torn, kunde återinvigas.

Huruvida det **spöke**, som sägs husera i byggnaden, kommit med hit, redan i flytten från Småland, eller kommit till senare, kan jag inte uttala mig om.

En god vän till mig, tidigare diakonissa i församlingen, berättade för mig, då jag undrade hur det låg till med spökerierna, följande. Då hon en gång vistades i huset, om kvällen, hördes buller från ovanvåningen, varför hon, i tro att det var inbrott, skyndsamt ringde polisen. Polishunden reste ragg och ville inte gå upp på ovanvåningen, då polisen infunnit sig. Att här skulle finnas en osalig ande, har flera personer intygat. **Tro det den som vill.**

Ett illa medfaret kort visar de vackra hus som låg här, intill Högvakten och som revs i mitten av 1870-talet, inför kasernbygget. Bilden fr. omkring 1860 är nog bland de första som tagits i Karlskrona. Väldigt mycket förändrades här i området mot slutet av 1800-talet. I en tidningsartikel 1888 beskriver, G. C. Witt huset som uppfördes: ”En större palatslik byggnad, om fyra våningars höjd, är kasern och läroverkshus för skeppsgossarne”.

Gruppfoto på skeppsgossarna med befäl (sittande) framför den nyuppförda kasernen. (1888)

När vi är i grannskapet så låt oss följa **Alamedan ner mot Kungsbron**. Hörnfastigheterna mot Drottninggatan mellan Alamedan och Kungsbrogatan revs på mitten av 1970 talet. Bilden nedan är tagen av Gunnar Ekström före rivningen.

"Fågeldammen" År 1931 inhägnade man ett område utanför Gästgiveriet för att ta hand om tre st vildsvanar som under vintern 1930-31 frusit in vid Senoren. Under sensommaren flög de iväg och då inköptes tama Svanar. År 1934 fanns 5 svanar; två indiska gäss, brud- och gräsänder. Brudand var en främmande art för mig. Ett samtal till Björn Swahn besvarade

frågan. Det är en mycket vacker och vanlig and som ofta planteras in i parkdammar. Den härstammar från USA.

Efter den stora ombyggnaden 1963 var det full fart på restaurangverksamheten året runt. Många minns säkert det fantastiska julbordet och ett roligt inslag vid jul under 70-talet var Jultomten som kom med båt om issituationen tillät. Tomtebilden lånad av Rolf Prising, tillika förare av båten och som då drev AB Långö Marina.

Vid Alamedans östra ände, Kungbrotrappan, står **Hans Wachtmeister** som **staty**, utförd av Conrad Carlman. Statyn, som här beskådas, inifrån det väntskjul som fanns vid Alamedan, framför Hästkvarnstrappan, restes till stadens 250-års jubileum, 1930.

På sockeln till statyn kan man läsa:

”Amiralgeneralen Hans Wachtmeister 1641 – 1714. Vid-synt och dådkraftig delar han med sin konung förtjänsten av Karlskrona stads och Flottstationens grundläggning 1680”.

Under Trefaldighetskyrkan, den tyska församlingens helgedom, vilken han grundlagt, vilar amiralgeneralen Hans Wachtmeister af Skunkenberg och hans hustru, grevinnan Sophia Lovisa Wachtmeister af Skunkenberg, f. von Ascheberg (1664-1720), i Wachmeisterättens gravkammare. (Foto sid 15 nr.2:94) Hans Wachtmeister hade 1712 inköpt Skunkenberg och Tromtö vilka blivit, och fortfarande är fideikomiss i släkten Wachtmeister. Detta innebär att huvudmannen, äldste sonen, blir fideikommissarie och förvaltar godset. Namnet Skunkenberg ändrades till Johannishus av sonsonen.

Wachtmesterska gravkoret var det enda som blev helt oskadat vid stadsbranden 1790, som lämnade kyrkan som en utbrunnen ruin. Trefaldighetskyrkan hade invigts 1709 och har just i år fyllt **300 år**.

300-årsdagen, 27/6 2009, celebberades med att inviga ett världarvscentrum under kyrkans läktare, varför jag här ber att få **”Ha den äran”** gratulera 300-åringen, som jag anser vara den historiskt mest intressanta byggnaden i vår stad.

Kyrkan har varit med om många äventyr, allt från att ha varit flyktingförläggning till att nu omdanas till världarvscentrum. Bilden visar kyrkan för drygt 100 år sedan. I bakgrunden ser vi örlogsvärvet och på husgavlarna den tidens reklam.

Den tyska församling Hans Wachtmeister instiftade 1690, kom att bestå till 1846. Kyrkobygget startades 1697. Det var samma år, den 7 maj, vår stads grundare, Karl XI avlidit och hans döda kropp dramatiskt bars ut ur Stockholms brinnande medeltidsslott, Tre kronor. (uppfört på 1200-talet). Denna dag blev den 15 årige, ännu inte myndige, Karl XII konung av Sverige.

Först 1709, samma år som Sverigs stormaktsdrömmar grusades vid Poltava, stod detta tempel, med Pantehon, i Rom, som förebild, klart att invigas.

Till inrättandet av Världsarvscentrum har Föreningen Gamla Carlsclrona bidragit med 20.000 kronor. Dessa medel har förskotterats, för att tagas ur **Lennart Perssons minnesfond.** *Lennart Persson, vid frånfället bosatt i Hultsfred, var livet igenom en hängiven Kaulskronit och varmt sinnad för föreningens syften och verksamhet. Vid sitt frånfälle 2004 var det hans sista vilja att 100.000 kronor skulle tillfalla föreningen. Vi tror att Lennart skulle glädjas över att en del av dessa pengar nu kommer världsarvet Karlskrona till godo. (minnesord över och fotografier på Lennart Persson finns i Kaulskroniten 2:2004 sid 27.)*

Bland alla händelser i kyrkans historia minns jag speciellt denna !

Nej – det är inte en bild ur Bo Widerbergs film ”**Mannen på taket**”, det är i stället den unge man, som på 60-talet tog sig upp på korset, på kupolens tak.

Vår alltid påpasslige fotograf, Gunnar Ekström, förevigade denna händelse i en bild.

Kyrkan är ritad av Tessin den yngre. Wachtmeister ville ha altaret i söder och kyrkorådet som ville ha det i öster, enligt kyrkotraditionen, fick ge sig för dennes starka vilja.

Appareljen som leder upp till Hästkvarnsgatan vid Kungsbron och förbinder Alamedan med Ö. Prinsgatan, var ursprungligen försedd med trästaket. Det nuvarande bröstvärnnet i sten tillkom 1868 och var ganska nytt på bilden ovan. Där Wachtmeisterstatyn nu står var förr bebyggd mark, indelad i flera olika tomter.

Appareljen till höger i bilden från Lilly Trovall Lütz kamera, (*se Red. har ordet föregående nummer, om hennes släkt i Karlskrona*) visar det nya bröstvärnnet och 1800-talets gamla bebyggelse på **Hästkvarnsgatan**.

Mitt gamla "lekställe", väntskjulet vid Kungsbrogatan, finns också med. Fotografiet är taget från Kungsbropiren, förmodligen för att föreviga de boende i "Schweitzervillan", som samlats på kajtrappan.

Invid byggnaden uppe på Hästkvarnsberget skymtar vi en del av **Klintastugan**. Alamedan utgjorde gräns för brandkatastrofen 1790.

Klintastugan mot Hästkvarnsgatan. Taket t.h. är Sparres exercishus vid Ö.Prinsgatan dit ytterligare en apparelj leder från denna gata. Fotografen är okänd och bilden tagen runt 1920.

Huset med nr 3 vid gatan, inköptes av den åldrade översten J.Z. Åberg, adlad Gyllenstam, som gåva åt dottern och svärsonen. Dottern, Katarina Charlotta, gifte sig 1768 i Amiralitetskyrkan med kartografen Erik Klint, sedemera adlad till af Klint. Som nygifta bodde paret Klint på kadettskolan vid **Stumholmskanalen**. På den tiden hade huset en fri utsikt över reddan, då motsatt sida av Hästkvargsgatan ej var bebyggd före branden. Kadettskolan och den övriga gamla bebyggelsen vid Stumholmskanalen gick förlorade i **branden 1790**. Branden hade startat vid Amiralitetsgatan, där en ovarsam skomakare fått lov att använda sig av överstelöjtnanten G. A. Améens brygghus, för att koka beck. Vid tillfället rådde stark blåst och att många förvarade krut hemma, gjorde inte saken bättre. Branden var på god väg att spridas över till Stumholmen, men ett rådigt ingripande av häradshövding Samuel Ståhl, som med tre mans hjälp (övriga hade flytt undan elden) lyckades hugga ned den brinnande träbron, räddade bebyggelsen här.

Familjen Klint lyckades undkomma branden och fick härbärge på Tromtö. Erik själv, som vid katastrofen var till havs med flottan, hyrde vid hemkomsten in sig och äldsta sönerna hos bildhuggare Johan Thörnström på Västerudden (*se bild föregående medlemsblad, sid 11*), fram till slutet av 1791. Då köpte han ett nytt hus vid Branta Berg. Tomten på Hästkvargsgatan behöll han till 1818 då han sålde den till flaggjunkaren M. Eneberg. Denne uppförde ett nytt hus på den gamla grunden, som vidbyggdes den äldre del, i fotografiets mitt, som klarat sig vid branden.

Huset har fram till i våra dagar kallats "Klintastugan", efter Erik af Klint.

Appareljen från Alamedan upp till **Proviantberget**, som området kallades förr i tiden, byggdes av kronan 1861, medan appareljen från Prinsgatan, uppfördes 1878. Hästkvargsgatan var före 1790 Bredgatans södra del. Bredgatan sträckte sig genom hela kvarteret Sparre, som omvandlades till Sjömanskårens kasern. Numera är området åter öppnat för allmänheten. Namnet Hästkvargsgatan, kommer av att mjölnaren Jonas Söderströms kvarn, låg här på 1700-talet.

På berget fanns tre brunnar, vilka ansågs som stadens mest givande, Dessa hade stor betydelse vid Karlskronas tillblivelse.

Tack!

Föreningen Gamla Carlscrona får mottaga många gåvor, både föremål och pengar. De bidrar till vår verksamhet och våra arkivsamlingar. Många hembygdsforskare har hos oss fått viktig information.

Vi vill även rikta ett stort tack till alla som hjälpt till vid våra arrangemang, Ni har gjort våra möten trivsamma och uppskattade!

Styrelsen

Kv. Sparre sett från Stumholmskanalen. Före branden 1790 fanns här ett stort antal tomter bebyggda med hus. Även sedan kasernerna byggts (nuvarande *Boverket*) var kasernområdet till stor del i privat ägo. Många av dessa, hade som bilden visar ännu inte rivits på 1870-talet. Fotot är taget från Stumholmen. I bildens mitt ser vi ett av stadens första kallbadhus.

En underofficer Engelstedt, som var ägare till tomten där Ö. Prinsgatan mynnar ut i Stumholmssundet, byggde detta. Besöksfrekvensen var stor och med låga avgifter gjorde Engelstedt sig en mindre förmögenhet på detta etablissemang. Mitt i kortet, som är från 1870 talet, ser vi ett hus, framför Tyska kyrkan, mörkfärgat med två fönster på gaveln. Det är den världsberömda damimitatören John Linds hus vid Sparrengatan, som då kallades Sparrens gränd. I gytret av hus, t.h om ”badet”, känner man igen den snedbrutna gaveln på Klintastugan. Runt 1840 blev kronan ägare till samtliga fastigheter i kv. Sparre, mellan Kyrkogatan och Ö. Prinsgatan. Nu stängdes också norra delen av Bredgatan av från den södra, som så småningom kom att kallas Hästkvarnsgatan. Där exercishuset kom att byggas trängde havet tidigare in ett stycke, som en grund vik. Söder om denna vik låg innan apparen den s.k. **Hästkvarnsbacken**, som ledde upp till S. Bredgatan.

På bilden har kronan stängt av området, men husen finns fortfarande kvar, på det som skulle bli en stor kaserngård, för sjömanskåren. Längst till v.ser vi **Hollströmska magasinet** i sitt ursprungliga utseende från 1783. 1680 –1782 inrymdes här stadens tullhus.

Vi ser hur den stenbelagda Kungsbrokajen upphör efter magasinet, som liksom Proviantberget fått sitt namn, då proviantmästaren sedermera sjömiliteikommissarien, Carl Hollström ägde större delen av kvarteret med angränsande tomter. Han sålde magasinet till Kungl. flottan år 1786. Byggnaden förändrades och förskönades i samband med att det inreddes som rustkammare (persedelförråd) 1879. Fotografiet måste därför vara från före detta datum.

1978 byggdes huset åter om då Örlogsbasen utrymde det. Funktionen som persedel-förråd hade tidigare upphört, men återupptagits, vid andra världskrigets utbrott.

Vid konung Oskar II:s besök i staden 1897, som här förevisats, med kungen stående på Kungsbrottrappan vid Alamedan, ser vi magasinet i sin nya utformning med fönsterluckor. Bågar med tegel pryder fönstrens ovandelar och längs den vitreveterade byggnadens takvåning löper en tandad gesims.

Det gamla tegeltaket, som ses på den äldsta bilden, har bytts mot plåttak, vilket inte framgår på detta foto.

Den 6 december 1982, byggnadsminnesförklarades Hollströmska magasinet.

På fotografiet ser vi att kajen fortfarande inte är utbyggd fram till Ö Prinsgatan. Småbåtar ligger uppdragna runt den lilla viken som ännu skar in i kvarteret.

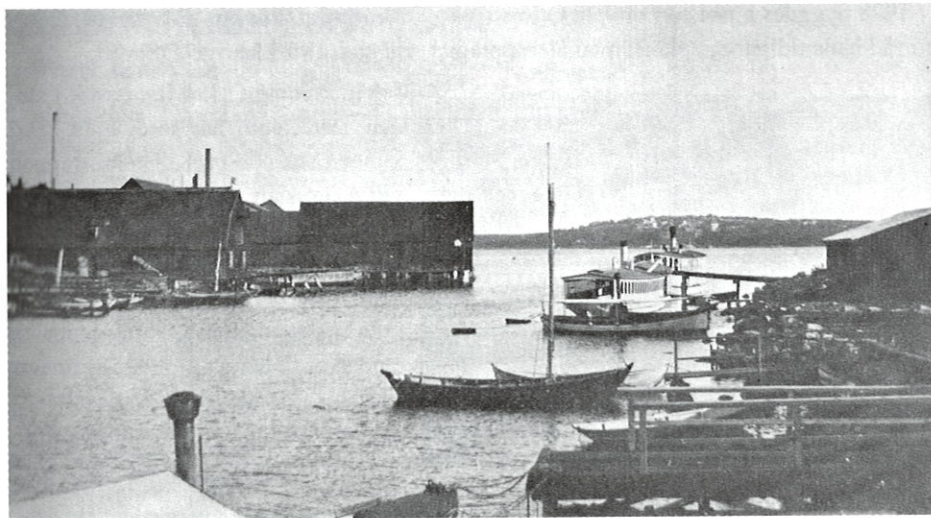
1920-tal och sjömanskåren har nu sin kaserngård. Alla småhusen är borta och även badinrättningen vid Prinsgatan.

Längst till vänster om vi följer Prinsgatan ser vi tornet på byggmästare Zacrissons ståtliga hus i hörnan mot Smedjegatan. Zacrisson var även byggherre för det nya Länsresidenset vid Kungsbron som ritats av hovintendenten och arkitekten G. Lindgren. Till höger om Fredrikskyrkan, nästan i fotots mitt, ser vi ett annat vackert torn. Det är Riksbanks-

huset vid Ronnebygatan, som nu, från vårvintern 2009, inrymmer div. småaffärer och kallas Riksgallerian.

De båda korten från kv. Sparre visar hur oerhört mycket som kan förändras på 40 år!

Vy från Stumholmsbron, över kanalens sydöstra del, med Vämö som bakgrund. Foto från sent 1880-tal, Blekinge Museum.

På Stumholmen hade vid den tiden C. J. Börjesson och F.G. Holmström sitt ångslupsföretag. (1875-1912), därefter enbart Börjesson. Karlskrona ångslupsaktiebolag existerade från 1912 till 1962, men hade sitt varv på Hästö. C.J.Börjesson hade då köpt det område på Hästö där Svenska flottan övervintrade 1679 –1680, för att kunna underhålla och lägga upp sina ångslupar. Det gamla båtvarvet vid Stumholmskanalen hade mot slutet av 1890-talet flyttat över till kanalens Trossösida.

Två av företagens slupar ligger vid stumholmsvarvet på bilden. Den vita mindre slupen hitom dessa är Börjessons privata lilla ångslup ”Passopp”. Med denna som förebild byggde man på 1990-talet en kopia.

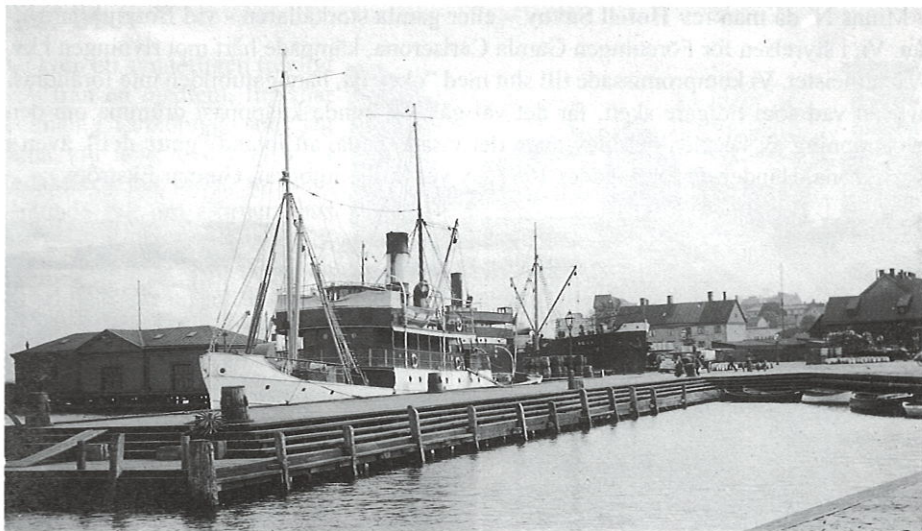
Stumholmen bestod tidigare av tre holmar, förbundna med broar. Det var bro över till Kungshalls skans och till Laborerieholmen. Om Laborerieholmen kan jag som kuriosa nämna att de gamla byggnaderna här inrättades till kolerasjukhus för flottans manskap under den svåra koleraepidemien.

För dagens besökare är alltsammans rätt o slätt ”Stumholmen”.

Packhus och bodar, som de vi ser på trossösidan, kantade på den tiden hela handelshamnen. Kajerna var inte iordningställda. Många av packhusen var placerade på pålar, med gavlen ut mot vattnet, så att mindre fartyg kunde lägga till, för lossning eller lastning. De större fartygen ankrade längre ut och fick lasta om till s.k. fraktekor, som förde godset i land.

Redan på 1820 talet fick Karlskrona sitt första ångdrivna fartyg, en hjulångare, byggd här, på kofferdivarvet. Den fick namnet ”Föreningen”.

Kofferdivarvets skeppsbyggmästare på halva 1800-talet, löjtnanten Pettersson, var känd över hela landet, för de vackra handelsskepp han konstruerade.

Skeppsbron med ett passagererarfartyg vid Lyckebybron, så kallad för att ångsluparna till Lyckeby då anlöpte här. Byggnaden invid fartyget ligger på den s.k. Stockholmsbron. Bilden är tagen på 1890-talet. Det var vanligt att färdas med båt på den tiden. Rederi AB Svea hade reguljär linjetrafik Stockholm- Karlskrona- Göteborg tur o retur, liksom Fallenius och Leffler. Svenska Hamburglinjen upprätthöll trafik Hamburg-Trelleborg-Karlskrona. Matthies linje Hamburg-Ystad- Karlskrona.

Bakom fartygen ser vi hamnkontorets byggnad vid Ölandsgatan. Denna byggnad som också kallades gamla Kungshuset, är till delar, en av stadens äldsta. Tidigare huserade **Karlskrona sjömanshus** i byggnaden. Här intill sjömanshuset låg stadens **kofferdivarv**, som var som mest verksamt runt 1860 och här hade det civila skeppsbyggeriet sitt centrum.

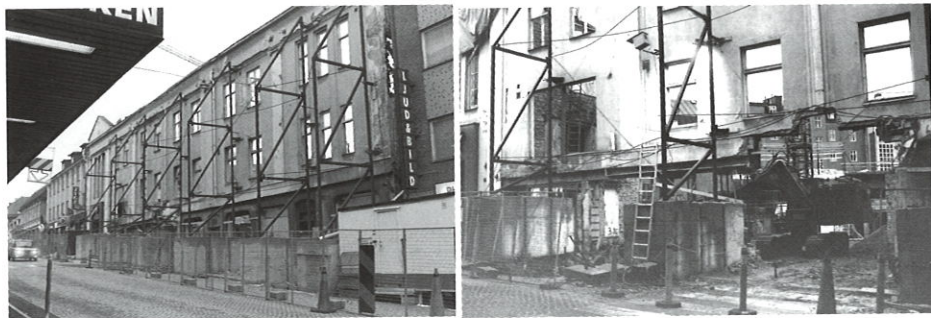
Bakom Sjömanshuset, som även tjänade som varvets administrationsbyggnad, vid Ölandsgatans mynning, ser vi en hög mörk träbyggnad. Detta är den enda bild jag funnit på kofferdivarvets skrovhall. Här etablerade sig senare, Stora bageriet, då varvet upphörde. Från början av 1900-talet upphörde skeppsbyggeriet och kajen byggdes ut över det gamla varvsområdet, som förändrades helt.

Observera!

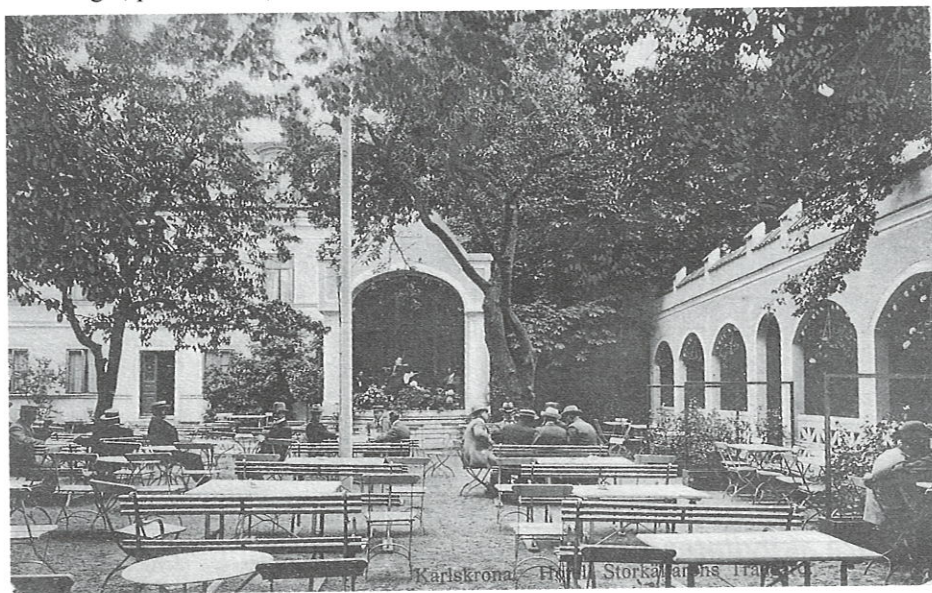
På grund av brandskyddsbestämmelserna kommer de flesta av våra aktiviteter att flyttas till Stadsförsamlingens musikal på andra våningen. Hiss finns från gatuplanet. Adress: Södra Kungsgatan 1

Styrelsen

Minns Ni då man rev **Hotell Savoy** – eller gamla storkällaren - vid Borgmästaregatan. Vi, i styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona, kämpade hårt mot rivningen i kv. Wachtmeister. Vi kompromissade till slut med ”okej då, bara gatubilden inte förändras, mer än vad som tidigare skett, får det väl gå”. Vi kunde knappast drömma om den barskrapning av fasaden det blev, men det visade ändå, att ibland ”**gaur det**”, även i Karlskrona. Händelsen förevigades 1987, av vår flitige fotograf, Gunnar Ekström.

Storkällaren vid Borgmästaregatan, vår mest aktade restauration på 1700 talet, känner vi alla till och har sett många bilder från, under åren. Ändå vill jag påvisa det ”glada 20-talet”, med en bild från hotellets trädgård. Ett musikkapell spelar från musikestraden, (sådana paviljonger för musikerna, var närmast obligatoriska, i bättre trädgårds-serveringar, på den tiden). Några herrar (!) har samlats kring sin punsch.

Tidigare har jag berättat om teaterdirektören, Johan le Blanc, som var den som startade Storkällaren. Ur skriften ”Amiralsgården som blev restaurang”, som gavs ut då

Storkällaren upphörde 30 september 1942, vill jag återge några ord av Sven-Öjvind Swahn, vår förenings grundare.

”Hotell Storkällaren vid Borgmästaregatan leder sina hotellanor tillbaka till Gustaf III:s tid, då det bland sina tillfälliga gäster hade nöjet att – enligt traditionen, - även se den store tjusarkonungen själv, till vars ära då gavs en av de första maskeraderna i Karlskrona”.

Detta skall ha ägt rum på 1780 talet. Kungliga besök har sedan staden grundades varit vanligt i Karlskrona. Själve grundaren, Carl XI hann, trots alla sina krig, med att titta till sin stad, 1681, 1683 (två gånger) 1688, 1690 och 1692.

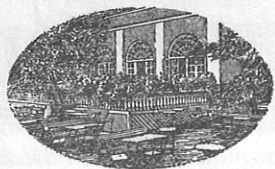
”Det låg ett skimmer över Gustafs dagar” hette det om Gustaf III och hans tid. Tyvärr fick den tiden ett drastiskt slut då konungen mördades av Ankarström. Anledningen, som det märkligt nog inte skrivits om i historieböckerna, var kungens valutareformer. Ankarstöm hade spekulerat med att låna ut sin hustrus förmögenhet och i och med den nya ”riksgälden” som infördes och som nu de utlånade pengarna skulle återbetalas i, gjorde han stor förlust. Mordet på operamaskeraden skedde bara två veckor efter reformen, vilken Ankarström angav som anledning, vid förhören.

Le Blanc fick uppleva att hans restaurang brann ner till grunden i stadsbranden 1790. Byggnaden återuppfördes efter hans önskemål och nu tillkom även den populära trädgårdsserveringen, mot vilken han hade sin privata våning.

Då Johan le Blanc avled, 22 januari 1796, räknades han till stadens populäraste personer och han sörjdes uppriktigt av hela befolkningen.

Etablissemanget stod oförändrat, sedan det återuppfördes efter storbranden, fram tills rörelsen inköptes av direktör Ernst Rundquist 1911. Denne lät göra en genomgripande modernisering på ett lyckat och konstnärligt sätt.

HOTELL STORKÄLLAREN
KARLSKRONA

INNEHAVARE: ERNST RUNDQUIST

TELEFON 606, 607, 608.

Det oanseliga lilla reklamkortet, här intill, från denna tid, är en kär ägodel för mig, då jag förmodar, att flera inte finns i dag.

Ernst Rundquist drog sig tillbaka från affärlivet 1935 och överlät Storkällaren till direktör Birger Ståhl från Stockholm som också blev siste ägaren, med detta namn på restaurangen.

Redan som ung var jag mycket intresserad av stadens historia, varför jag fick denna etikett av en "kompis", Harald Rumenius. Harald gick bort, alltför ung, då han precis lämnat tonåren. Hans moder, Gulli Rumenius, var dotter till Ernst Rundquist. Stor-

källaren blev till välkända hotell Savoy, under Elof Svenssons ledning, under min egen uppväxt. Tiderna förändras och det blev ett slut med dans o nöjen i gårdsbyggnaden t.h. Hit flyttade JIBE storköp för en period.(JI för Johansson och Be för Bergkvist).

Så, efter en tid föddes tankarna på att göra om större delen av kv. Wachtmeister, till den affärsalleria, vi under senaste 20 åren vant oss vid.

JIBE flyttade till den nedlagda bilhallen vid Järnvägstorget (i dag riven). Där har numera polishuset sin plats, i nya lokaler, sedan det flyttades från kvarteret Hjulhammar.

Bilden från rivningen av Savoy, 1986, är av Gunnar Ekström. Allt utom själva fasaden mot Borgmästaregatan revs. I portvalvet som leder till gatan står, på bilden, en kontainer.

I detta valv fanns tidigare Göte Nilssons musikaffär. (På sid.17 Nr 2:2008 finns bild på Göte Nilssons första butik, på Hantverkaregatan). Ett antal år gick mellan Savoyepoken och rivningen. Här hade vi som bodde i omgivningarna, en snabb genväg, om man skulle ”ströga” på Ronnebygatan.

Med denna bild från mobiliseringen 1914, ”Landstormen”, då trupperna drogs samman på Stortorget, vill jag kommentera vad jag skrev i föregående nummer om gossen Ruben. Pojken som åsamkade sig den förkylning, som blev hans död, på trappan utanför huset, där familjen bodde, i hörnet S. Smedjegatan och Stortorget. Jag var då tveksam till, om här fanns någon trappa tidigare. ”Jo men visst hade Selma Lagerlöf rätt” i sin berättelse. Här och just i skugga, som hon berättade, ser vi längst till höger i bild, huset med trappan mot torget. Foto hoffotograf D. F. Källman, Karlskrona, som tog ett flertal fotografier vid mobiliseringen, av vilka jag visade några, i nummer 2:1993, under rubriken ”Karlskrona under Landstormen 1914”.

Ännu en komplettering till föregående blad, där jag berättade att stadens rådhus en tid var inrymt i hörnet mot Koopmans backe. Jag vill förtydliga, att det var i det ännu befintliga huset vid Klapeidaplatsen/Ronnebygatan, som inrymmer Lennarts och SE banken, det lägre huset på denna bild. Klapeidaplatsen blir mer och mer ett centrum i staden. Här, från sent 1990-tal, existerade ännu restaurang ”Skeppet”.

Vi äldre minns gärna gamla ”Regnbågen” på platsen och ännu längre tillbaka var det ”Stadskällaren”. I dag heter etablissemanget ”Nivå”.

Slutligen, låt oss avsluta vår rundvandring på Trossö, med tvenne gamla bilder, från östra delen av **Stortorget**, där norra Smedjegatan tager sin början.

Denna bild (från negataiv, tillhörigt Marinmuseum), är från före branden 1887. (Troligtvis 1870-talet).

Bakom gruppen med människor, ser vi korsningen med Ronnebygatan där Stadshotellet kom att uppföras. Ingenting av denna bebyggelsen återstår i dag. Så här tedde sig det centrala **Karlskrona för ca. 130 år sedan** ! En helt försvunnen stad. Huset i bildens högerkant, fanns kvar långt in på 1900-talet, här startade bl.a Svenssons Elektriska 1933. (se art. nr 1:2000). Detta huset var det enda som fanns kvar, då nästa bild togs på 1910-talet.

Här ser vi samma vy cirka 40 år senare. I dag är även denna bebyggelsen riven, så när som på Stadshotellet, som genomgått stora förändringar. Lagerlunden, som hotellets välkända sommarservering kallades, låg mellan de båda flygelgavlarna mot N. Smedjegatan. Här har numera byggts igen mellan flyglarna.

Trähuset mitt i bild känner vi igen från föregående foto. Det mycket vackra huset t.h. som länge rymde Thornanders speceri- och delikatessaffär, har fått ”ge vika” för en modern tegelmastodont.

Bakom Stadshotellet vid Ronnebygatan skimtar vi tornet på ytterligare ett av dessa vackra försvunna hus. Här låg Frans Elftmans populära speceri- och delikatessaffär. På det husets vackra gavel, kunde man läsa årtalet 1888.

Avslutningsvis vill jag nämna att **år 2010, fyller Föreningen Gamla Carlsrona 65 år.** Jag vill vara den förste att gratulera, med en bild från föreningens 25-års jubileum, som ägde rum på dåvarande Marinmuseum i f.d.Skeppsgossekasernen, en byggnad, som jag berättat om, i min "bildturné" genom staden ovan.

På bilden, från Blekinge Läns Tidning, ser vi fr.h. dåvarande ordföranden Bert Svansson, gästföreläsaren och årsboks författaren 1971, studierektorn, författaren och folkbildaren Sigfrid Leander (f.ö. *uppväxt på karlskronafängelset vid hamnen, "Vita Briggen" i folkmun, där hans far var fängelsedirektör. Sigfrid Leander och S. Ö. Swahn, kämpade tillsammans för Västeruddens bevarande.*) samt föreningens dåvarande vice ordförande, Jacques de Maré. Föredraget handlade om "bebyggelse och stadsmiljö i Karlskrona". Efter föredragningen gavs tillfälle att dricka kaffe i dåvarande galjonsallen, där även föreningens samling av tavlor, signerade Thore Nobling, ställdes ut.

Jag tror många är obekanta med Sigfrid Leanders litterära gärning, då man sällan ser hans böcker i handeln, eller läser om honom i dag. Själv träffade jag honom några gånger, bland annat, på en mycket trevlig tillställning hemma hos boktryckare Nils Abramsson 1978, då föreningen gav ut "Gamla Carlsrona i nytt ljus", som Sigfrid författat.

Tidigare hade vi även givit ut "Utsikt över Karlskrona, del 1 och 2" med honom som författare. Jag vill sluta med att citera en vers ur en av hans mindre kända skrifter, "Den ljusa stigen", utgiven på Tidens förlag 1923. Det var för övrigt detta förlag som ruinerades under Ebbe Carlsson skandalen.

Då Sigfrid Leander här beskriver våren, skönjer man blekingen i hans hjärta.

*"En blänkande åkerteg
som dricker himlens glans och kraft,
en vandrande man
bak häst och harv,
en klippvägg,
som stupar i havet –
och över dess vida yta
solljusets lek."*

Därmed vill jag utbringa ett:

"Länge leve Föreningen Gamla Carlsrona" !

Hoppas jag bringat nöje med de unika bilderna, varav flera är mer än 130 år gamla. Med tillönskan om god höst och lyckligt årsskifte!

Eder **Sten A. Petersson**

2010 – Vämöparken 100 år och Krutviken rivs

En kommentar av Sten A. Petersson

Skandal, enligt min uppfattning, att inte gästgivaregården kunde återställts i sin äldre skepnad där den välkomnade besökarna till parken. På denna bild från 1911 skymtar vi Gästgiveriet till höger och till vänster, gamla portalen till parken, som det tedde sig första åren. Nu räds jag att ett modernt kontorshus kommer att skämma ut hela infarten till vår vackra stad och vill ge mina känslor ord, i en liten vers. Nedan en av ångbåtarna som lägger till vid Krutviksbryggan. Många stadsbor tog båten hit och folk o kafélivet var livligt, särskilt runt veckosluten.

*Krutviken med
vämöportalen*

*Hör, man spelar till dans, i sommarkvällen
till Vämö, min ungdom, då tankarna gå.
I minnet vi vandrar, till de gamla ställen,
hand i hand, Du o jag, liksom då..*

*Ångbåt vid
krutviksbryggan*

Notiser, meddelanden och kuriosa

Från redaktören

Efterlysning!

En medlem har på ett vykort beställt böckerna ”Butiker vi minns” och ”Verköboken”, men glömt att ange vem han eller hon är. Meddela föreningen namn och adress så levererar vi omgående. Beställningen kom redan 15/6.

60 år sedan Vilhelm Mobergs välkända emigrantepos.

Detta vill Emmigranthusets vänförening i Växjö uppmärksamma och har nu fått rättigheterna att ge ut tre romaner, som publ. Mellan 1994 –1998, som följetong i tidningen Kvällsstunden. Emigranthusets vänförening ämnar ge ut materialet som sin årsbok 2012.

Författaren prisbelönades 1994 för sina verk, som av somliga anses överträffa Mobergs utvandrarberättelser, genom varmare och mindre rått språk. Varför nämner jag detta? Jo, dels handlar det om utvandringen från våra trakter, **Östra Blekinge till Kalifornien**, i USA, dels är den prisbelönade författaren ingen mindre än Föreningen Gamla Carlsronas framlidne tidigare ordförande **Bengt Garting**.

Hans tre romaner hette ”Där borta ligger California”, ”California” och ”I deras hjärtan fanns Sverige”. Bengt hade stort kunnande i ämnet som var hans stora intresse. Farföräldrarna var från yttre skärgården och morfadern var smed i Gagnekulla, norr om Rödeby. Han lade ner mycket arbete i Wasaorden där han hade framstående position. Genom detta intresse kom han att besöka Svenskbygderna i USA. Romanerna visar stor kännedom om folks liv och lidande vid tiden för den stora emigrationen.

*Foto av G. Ekström
som visar Bengt Garting (med mikrofonen)
då han presenterar
vinnaren i Närradions
Carlsronatävling
1994.*

Apropå författarskap

skrev jag 2004 om en del författare med härkomst från Karlskrona. Jag erhöll då ett brev från **Bertil Wall** i Nyköping, son till välkände Torsten Wall (se sid 30 nr 1:2008). Bertil är född 1944 och uppvuxen på Ronnebygatan 45. Bl.a skriver Bertil: ”Angående författare med anknytning till Karlskrona så kom jag att tänka på att en av Sveriges mest kända deckarförfattare, nämligen **H.K (Hans-Krister) Rönblom** (1901-1965) faktiskt föddes i Karlskrona” Fadern var major. Rönblom blev student redan vid 17 års ålder men om familjen då bodde kvar i Karlskrona är ovisst.

Avlidna

En tidigare styrelseledamot **Lennart Mattsson** avled 29/7 i år. Lennart var född 1923 och uppvuxen på Ryds gård i Torskors. Lennart satt i styrelsen 1976, då jag invaldes och vi kände varann från tiden, då jag hade honom som biologilärare i Läroverket. Lennart var lektor vid skolan. Lennart var välkänd för många, genom sina stora kunskaper och naturvandringar, varför jag vill delge läskretsen hans frånfälle.

Åke Ulvesjö, tidigare styrelseledamot, lämnade oss för alltid den 15 augusti 2009. Åke var född 1928. Jag vill minnas honom här, då han också var författaren till två av våra böcker, ”Lådan”, om spårvagnen 1980 och ”Det gamla fotografiet”, årsbok 1987. Den senare byggde på de många artiklar Åke under 22 år, skrev för ”Sydöstran”. Åke var en vänlig person, lätt att samarbeta med och med ett vinnande skratt, man aldrig glömmmer.

En dikt till Karlskrona

Vad är mera värt sin dyrkan, än sin bardoms vackra stad;
Fredrikskykan, Tyska kyrkan, vattentornets blå fasad.
Öar, holmar, blåa vatten, brokiga och vita hus.
Fyror blinkande i natten, skeppslaternors milda ljus.
Blekingsekor, pansarbåtar, handelsfartyg, örlogsmän,
hornmusik och dragspelslåtar tonande i skymningen.
Jungmän, eldare, kaptener, skeppsgossar och amiral,
ilsket tjutande sirener, tapt- och reveljsignal.
Vacka flickor, blonda, smärta med en basker käckt på svaj,
som tänt eld i månet hjärta, under kronans blå kavaj,
och sitt val ej kan besluta, mellan sjöman och civil,
mellan en kaptan med skuta och en landkrabba med bil.
I den tysta skymningstimman höres Vämödansmusik,
över fjärden mänskensstrimman, glittrar liksom mosaik.
Jag ej andras charm förnekar, högst den stad dock älskar vi,
där vi lekt vår barndoms lekar, drömt vår ungdoms svärmeri.

”Ett brev ”

Det kom ett synnerligen trevligt brev från en medlem, Ingemar Weiman i Linköping, som jag gärna vill dela med mig av. I Redaktören har ordet, nr 1:09, berättade jag om Öhrners hus och den gamla eken vid Skomakaregatan 16. Här får vi en underbar skildring av hur livet levdes på de insynskyddade gårdarna ”bakom planken” i det gamla Karlskrona. Jag återger här brevet och lägger till en bild där man ser hela huset. Stort tack!

Redaktören

Försvunna gator och gränder: Skomakaregatan 16.

av Ingemar Weiman.

Fastigheten Skomakaregatan 22 (numera 16) ägdes av min morfar. Hans namn var Johannes Magni Öhrner. Efter att tidigare ha bott på Ronnebygatan 11 köpte han fastigheten Skomakaregatan 22 någon gång under 1920 talet, kanske var det tidigare. Han hade under många år varit polis i Karlskrona och efter hans pensionering ägnade han sitt intresse åt den till fastigheten hörande stora trädgården.

Jag har så många minnen från alla de besök vi gjorde hos vår morfar. Jag minns väl de travar med björkved som varje höst levererades av en vedhandlare. Under 1930-talet hade min morfar en fin motorbåt som varje höst togs in genom den stora dubbelporten för att vinterförvaras inne på gården.

Under hösten var det fullt arbete att ta hand om all frukt från trädgården, och inte att förglömma skörden av valnötter från det stora valnötsträdets, som var verkligen imponerande. Morfar förvarade såväl frukt som valnötter i den under huset befintliga källaren som hade en ingång utifrån gatan och också kan ses på bilden i tidningen. Källaren lämpade sig väl för förvaring av både frukt och valnötter, fram till senare på hösten då det var vanligt att en del såldes till stadens fruktaffärer.

På hösten var det också tid att ta hand om honungen från de många bikuporna som varje år gav en ansevärd mängd honung när bikakorna slungades ute i det på gården liggande uthuset. I uthuset fanns även de gamla torrdassen som inte längre användes efter det att vatten och avlopp dragits in i stora huset.

Huset hade en lång trappa upp till lägenheten som började med en stor välkomnande hall från vilken man kom in i ett stort vardagsrum samt två sovrum och morfars kontor samt köket som hade egen ingång från trapphuset.

Jag har många minnen från alla besök på Skomakaregatan 22 men jag har tyvärr inga foton av huset eller trädgården och den inre miljön som var verkligen speciell. Varje gång vi är nere i Karlskrona brukar vi åka förbi och se den stora eken, och då kommer minnen av besök hos min morfar Magni att spelas upp i mitt inre.

Förord till ett brev från Bengt Andersson i Malmö, skolminne

av *Sten A.Petersson*

Bengt Andersson, som medverkat flitigt i olika sammanhang, se t.ex. den roliga baksidesbilden på nr.1 2009, vill berätta om sitt skoljubileum 1984, alltså för 25 år sedan. Bengt gick ut Rosenfeldtskolan, något som han delar med massor av Karlskroniter. Min egen far gjorde så och jag själv gick där ett par år innan jag kom över till Läroverket. Gå i Realskola/Gymnasium var ingen självklarhet på min tid, än mindre på Bengts.

För min del blev det att hjälpa till med finansieringen. Många gånger var jag tårögad över skurtrasan då jag städade Civilförsvarets lokaler i Residensets källarplan. Bengts brev ger mig anledning att visa ett 1800-tals fotografi på den byggnad, Gamla folkskolan, vid Ö. Prinsgatan, som jag här gärna kallar "Gamla Rosenfeldtskolan".

Detta trähus, liksom det reveterade gamla hus som också låg på tomten, revs för att ge plats åt den nya skola som skulle byggas här. Kvarteret har fått namn efter amiralen Verner von Rosenfeldt, så självklart blev namnet på den nya skola som byggdes här Rosenfeldtskolan.

På detta gamla fotografi, ser vi den gamla byggnaden, på sin stengrund från före branden 1790. Folkskola hade inrättats här 1847. Fotograf var Atelier Hedvig Olsson, Ronnebygatan 23. Det högre huset i bakgrunden tillhör den gamla fastigheten Ö. Prinsgatan 16.

Rosenfeldtskolan på ett fotografi från 1916. Byggnaden ter sig i stort sett likadan än i dag. A-huset, den gamla folkskolan för gossar, på bilden, planeras nu att invändigt byggas om till studentbostäder. Bilden med det vackra staketet, är tagen från Alamedan, snett emot där Föreningen Gamla Carlsronas föreningslokal finns i dag, och fotografen har stått med ryggen åt Rosenfeldts gränd. -?- Jo - så kallades Brunnsgränd förr i tiden.

Brunnsgränd, (tidigare Rosenfeldts gränd,) sedd från Alamedan (tidigare Östra Admiralitetsgatan). Till höger nr 8, till vänster hörnhuset Alamedan 15. Stenhuset är nr 5 och längst uppe, framför kasern af Trolle nr 3 vid Brunnsgränd. Bilden är från 1940-talet.

Ett skoljubileum 1984

av Bengt Andersson

Avgångsklass 7, med magister Anders Regnell 1934, på Rosenfeldtskolan, hade en fin hägkomst av detta i Karlskrona 1984. Det var alltså 50 år sedan vi slutade skolan. Två av våra kamrater hade tagit fatt i detta och efter idogt arbete, lyckats spåra alla från denna tid. Av 27 skolkamrater, var det bara 5 som bodde kvar i själva Karlskrona medan 6 fanns på landsbygden runt om staden. Övriga var spridda från Malmö i söder till stockholmstrakten.

Wolfgang Svensson och Malte Krona är vi många tack skyldiga, för att de ordnat det så fint för oss. På en liten restaurang på S. Smedjegatan skulle vi samlas den 24 november 1984. Själv blev jag så glad att få träffa dessa, numera, gentlemen. Det låg en hel del spänning i luften, när tiden var inne. Redan i vestibulen, i god tid, träffade jag några jag igenkände. Konstigt tyckte jag, nog anade jag att vi setts förut men vad hette dom? Vem var vem? Men, som när herrar träffas, är det alltid någon som kommer med ett förlösande ord, eller små anekdoter. Snart klingade hela salen av hjärtliga, högljudda skratt. Minnena talade sitt eget språk.

Klasskamraterna från 1934 återförenas 1984. Bengt Andersson längst ned t.h.

inte svarat på inbjudan. Den lilla restaurangen fylldes snart med olika tungomål, från renodlad skånska med skorrande R, till vildaste kisarslang från Stockholms ädlaste delar. Men skönast var att höra den äkta oförfalskade "kaulskronitiskan". Tydligen kallades restaurangen "Koppargrillen" för fläskoset en nyhet för mig. (i dag 2009 heter den 2 rum o kök).

När var och en skulle presentera sig spelades många öden och skiftande liv upp för oss. Det tjoades och glammades till långt in på småtimmarna. Någon hade en kamera med sig för att föreviga mötet och med ens kom jarongerna fram. "Ligger benan rätt"? Kom det från en ganska skallig kamrat då de flesta samlats framför spegeln för att rätta till slipsen m.m. En av personalen fick vara fotograf så att alla kom med.

Jag kom att sitta bredvid min gamle polare, Pelle Larsson, från Strandvägen på Saltö. Pelle o jag hade föjts genom alla klasserna och jag hade blivit anammad i hans Saltö-äng trots att jag var Västeruddare. Detta var till stor del en följd av att där fanns en söt

För min personliga del var det mest Pelle jag medetsamma kände igen, lika fryntlig o glad som vanligt. I några undantag hade jag inte sett dessa kamrater sedan 1936, då jag lämnade Karlskrona. Pelle och Malte (Krona) var sig lika, de hade ännu buspojken temperament och började berätta om förtretligheter vi alla mindes. Jag såg också när John Svedlund kom, han var störst i klassen, och den som försvarade oss när det behövdes.

När alla samlats blev vi 16 stycken av de 27. Några hade förhinder andra hade

blond flicka jag var väldigt förtjust i. Mitt mål var ofta att cykla ut till Strandvägen, för den flickans skull. Det var sådant Pelle o jag nu pratade om men också hur det gått för de andra vännerna och kamraterna.

Vår klassfest slutade i god vänskap, med löftet att åter mötas någon gång. Om det kan ske får framtiden utvisa, det är trots allt 75 år nu, 2009, sedan vi slutade på Rosenfeldtskolan.

Åren går men minnena består. Minnen från skolan, från Västerudden från Kungsbron och de andra delarna av hemstaden. Allt detta med tacksamhet mot föräldrar, syskon och alla de saker som gjort livet till vad det blev. Jag är min hemstad så trogen, som mitt liv tillåter. Att få komma hem till Karlskrona, till Föreningen Gamla Carlskrona, att få komma in i värmen där och möta medlemmarna, som alltid har ett fint leende, att sitta ner för en pratstund – det är detta som är livets lycka.

Årsboken 2009

Årsboken 2009 är under arbete och kommer att vara synnerligen intressant, för den som är intresserad av den tekniska utvecklingen under 1900 talet, liksom för alla Kaulskroiter! Författare är **Nils-Harald Ottosson** (sedan många år väkänd fotohandlare i Olofström). Han växte upp i Karlskrona som son till Wilhelm (Wille) Ottosson som under många år ägde välkända SVEA FO-RA-TO (Foto-Radio-Tobak) än i dag kallad **SVEAS Hörna**. Sveas hörna som vi vant oss se den. Fotot, ett vykort tillhörigt redaktören, visar det nybyggda huset på 50-talet Till vänster om Svea, bakom de parkerade bilarna, ser vi även det populära dansstället Flamingo Club, som många ur min generation (född 38) har romantiska minnen från.

Nils-Harald tillhör, även han, denna generation. Vi kände varann väl under uppväxten. Wille Ottosson var på äldre dagar mycket engagerad i Föreningen Gamla Carlskrona, där hans ”spralliga temperament” fyllde lokalen med folk om onsdagskvällarna på 70- 80 talen. En tid jag med glädje minns.

Det blir personlig nostalgi för mig att vara delaktig i att få ge ut boken,

men jag kan också lova att den och inte minst dess bildmaterial, kommer att beröra alla. Vi får följa hur tekniken, telefon, radio och så småningom Tv:n fick sitt genombrott i vår stad. Vi kommer att känna igen oss i bilderna och minnas hur allt var.då.

En både spännande och nostalgisk berättelse ur det verkliga livet om utvecklig och ett gammalt företag, vi alla känner till och en historiskt viktig dokumentation över 1900-talets Karlskrona. Rekommenderas varmt!

Sten A. Petersson

Krutvikens Gästgivaregård

Krutviken-varför det?

Så inleder Rune Hillbom en artikel i skriften *Aktuellt Marinmuseum 1990*. Det var inte utan att jag hajade till när jag läste rubriken. Varför har jag inte frågat mig vad namnet kommer ifrån tidigare? Med spänning tog jag del av artikeln.

Slutsatsen av artikeln är att Krutviken kommer av namnet Krutskeppsviken, som borde vara den s.k. Kyrkogårdsviken, som försvann i samband att den skars av när strandvägen byggdes 1902. Viken gick ända fram till kyrkogården. Där är idag vass, sankt, buskar och träd. Här placerade man troligen ett Krutskepp när flottbasen anlades i Wämövikens Viken, vars inlopp flankeras av bergssidor, erbjöd ett visst skydd vid en eventuell explosion. Platsen användes med största sannolikhet i samma syfte länge efter flytten in till Trossö. Bara 25 meter utanför strandvägen i mynningen av Kyrkogårdsviken finns ett vrak med kraftiga virkesdimensioner. Det syns från ytan. Det står utmärkt som vrak på en karta från 1809. Kan det möjligen vara ett Krutskepp? Det är inte utan att det kittlar fantasin.

Sommarrestaurang

Allt sedan invigningen 1910 fram till 1950-talet? Har Krutvikens Gästgiveri eller ”Ski-
vet”, som det ibland benämndes, varit en sommarrestaurang öppen från maj tom september. Krögarna arrenderade gästgiveriet av Föreningen Wämöparken. Först 1922-23 gjorde man några större om och tillbyggnader av Krutviken med källare, hall, veranda, kök och terrass. Dessförinnan, 1917, fick man el till parken och restaurangen. Hästborna erbjöds att ansluta sig till samma elkabel. År 1920 gjordes en gångväg förbi kyrkogården till Bergåsa. Föreningen Wämöparken ombildades år 1952 till en ekonomisk förening, Föreningen Wämöparken U.P.A. där bl.a. Karlskrona kommun ingick. Föreningen gick i likvidation 1998. Nästa större ombyggnad gjordes 1963 till en kostnad av 600 000 kr. År 1997 såldes Krutviken till dåvarande krögare för 550 000 kr.

Flera kända krögare

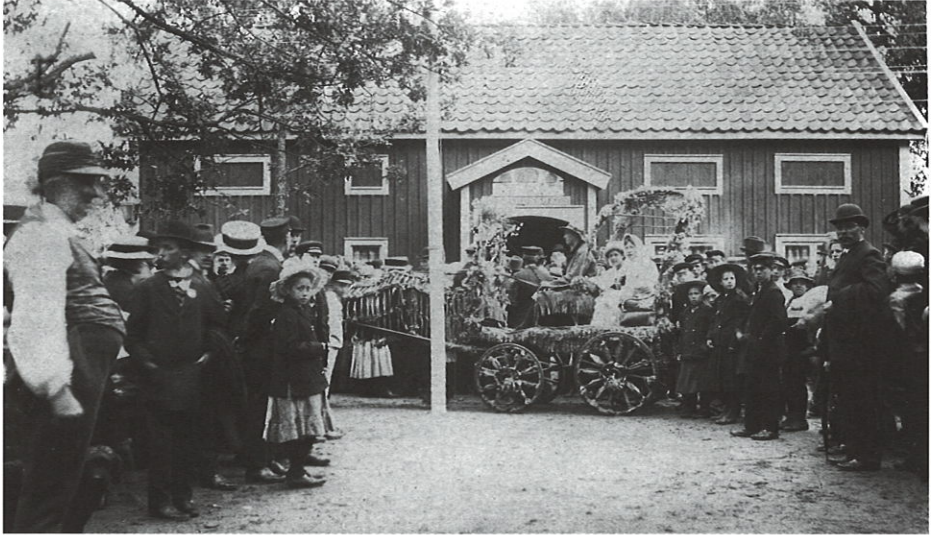
Krutviken har under de decennier som gått, varit ett populärt ställe, där gästerna intagit förstklassig god mat och fått perfekt service medan de njutit av utsikten över skärgården. Matupplevelsen och servicen har getts av duktiga krögare. Några kända namn är Acek Borgström och Ann-Mari Williamsson.

Gästgiveriet har gått i konkurs

Under 2000-talet gick Gästgiveriet i konkurs tre gånger. Den siste krögaren gav upp 2005. Rivningslov är beviljat. Det är många Karlskronabor som gärna hade sett att Krutvikens restaurang skulle uppstå igen. Det är svårt att tänka sig annan verksamhet på platsen. Saknaden kommer att bli stor. Bilden av Krutviken kommer länge att dröja sig kvar på näthinnan.

Göran Mårtensson

Här följer en bildkavalkad från Krutviken

Bilden är tagen vid invigningen av Wämöparken den 18-19 juni 1910 vid den nybyggda Gästgivaregården. Den blomsterklädda hästen och vagnen är en del av en stor kortege som har utgått från Högre Allmänna Läroverket vid Drottninggatan. Bilden lånad av Christian Mattisson

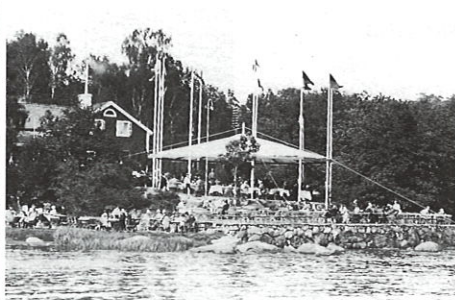
I den nybyggda Gästgivaregården sitter här två av initiativtagarna och medlemmarna av verkställande utskottet i Föreningen Wämöparken. Till vänster Fabrikören G M Liljeberg och till höger Grosshandlaren och Blekinge museums

skapare Gustav Quiding. Taket i denna sal har intressanta målningar. Här finns återgivet Stads- och häradsvapen inom Blekinge samt dåvarande styrelsemedlemmars initialer. Målningarna är gjorda av dekorationsmålare Anton Sjöberg. Om målningarna inte skall bevaras kan man ju hoppas att målningarna är vederbörligen avfotograferade av Blekinge Museum.

Gästgivaregården eller "skivet" uppfördes på sex dagar. Budgeterad kostnad var 450 kr. Handlanden Ossian Lagerholm hade lovat att köpa virket till en reducerad kostnad. Det var nämligen meningen att byggnaden skulle rivras efter invigningen. Det visade sig att huset kostade 1000 kr att bygga. Någon rivning blev inte av. Över dörren är en målad tavla som har erhållits från en äldre riven Gästgivaregård från Kulleryd. Tavlan är daterad den 29/9 1859. Raden med bokstäver skall uttydas som "Jag målade med mina egna händer. Håkan Magnusson"
Lägg märke till räckena på båda sidor om dörren. Här band man fast hästen.

År 1922 den 15 – 18 Juni skulle Hushållningssällskapet ha Lantbruksmöte för Blekinge Län på Wämöslätten som en del i 100-årsfirandet av sällskapet. Det behövdes en restaurang för besökare och funktionärer. Man gjorde ett avtal med Föreningen Wämöparken om att använda Krutvikens Gästgivaregård. Utrymmena var dock för små, så man beslöt att öka utrymmena genom att modernisera och bygga till Gästgivaregården, göra en stor terrass och en strandskoning. Kostnaderna delades av parterna. Över planen framför paviljongen spändes ett tälttak.

Karlskrona. Krutvikens Sommarrestaurant,

En bild tagen i slutet på 20-talet.

Ångbåtarna trafikerade Wämöparken dagligen under sommarhalvåret. Byggandet av ångbåtsbryggan bekostades av dåvarande ägare av ångsluparna, Börjesson. Under Lantbruksmötet 1922 hade man fyra turer i timmen från skeppsbron. Man restaurerade även gamla kyrkogårdsbryggan strax söder om Wämöparkens ångbåtsbrygga för att kunna upprätthålla den täta trafiken. År 1930 övertog Karlskrona kommun ägandeskapet av Ångbåtsbryggan. Av Kyrkogårdsbryggan återstår idag bara den inre delen. Kyrkogårdsbryggan är kulturhistoria och borde restaureras och även ångbåtsbryggan borde repareras. Det skulle gagna både Karlskronabor, båtägare och turister. Varför görs inget?

*Utsikt mot
skärgården.
1930-talet*

Karlskrona. Utsikt från Krutviken.

Foto & Ekradrott
A/B Almqvist & Cöster, Helsingborg.

*Efter ombyggnad
1922-23
och mindre
moderniseringar
under 30-talet har
den ursprungliga
huset växt mot
Hästöället och
verandan fått
glasdörrar.*

"Fågeldammen" År 1931 inhägnade man ett område utanför Gästgiveriet för att ta hand om tre st vildsvanar som under vintern 1930-31 frusit in vid Senoren. Under sensommaren flög de iväg och då inköptes tama Svanar. År 1934 fanns 5 svanar; två indiska gäss, brud- och gräsänder. Brudand var en främmande art för mig. Ett samtal till Björn Swahn besvarade

frågan. Det är en mycket vacker och vanlig and som ofta planteras in i parkdammar. Den härstammar från USA.

Efter den stora ombyggnaden 1963 var det full fart på restaurangverksamheten året runt. Många minns säkert det fantastiska julbordet och ett roligt inslag vid jul under 70-talet var Jultomten som kom med båt om issituationen tillät. Tomtebilden lånad av Rolf Prising, tillika förare av båten och som då drev AB Långö Marina.

Vad händer med restaurang Krutviken?

När man promenerar förbi Krutviken slås man av den uppenbara bristen på underhåll på byggnad och trädgård.

Den siste krögaren gick i konkurs år 2005. Kommunen ändrade planen 2006 till att omfatta handel och kontor. Dåvarande fastighetsägare Bengt Carlsson hade ambitionen att bygga om för att anpassa fastigheten för företag, men han gav upp och sålde till företaget Krutvikens Fastighetsutveckling AB.

Vad kommer i stället? En omistlig miljö som inte får förfulas och förstöras.

*Bild tagen januari 2006.
Foto: Göran Mårtensson.*

Rivningslov beviljat.

Krutvikens Fastighetsutveckling AB hävdar att byggnaden är i så dåligt skick att den måste rivras. Man anser att man bara följer planen och kommunen har, säger man, genom att ändra planen och i den rita in en ny byggnad, i praktiken medgett att man inte är intresserad av att bevara Krutvikens Gästgivaregård.

Stort kulturhistoriskt miljövärde.

Det är intressant att läsa Blekinge Museums (BLM) yttrande angående ansökan om rivningslov. Det är lätt att hålla med. Nedan en direkt avskrift bokstavligen, citat av BLM:s svar i ärendet från 2008-03-11.

Ang. rivningslov för Krutvikens gästgiveri, Karlskrona 5.53, Karlskrona kommun

”Blekinge museum har erhållit handlingar i rubr. ärende för yttrande och vill efter besiktning på platsen meddela följande.

Krutvikens gästgivargård uppfördes år 1910. Byggtiden var rekordsnabb, på endast sex dagar uppfördes byggnaden för att stå klar till invigningen av Vämöparken den 18 juni 1910. Sedan dess har gästgivargården flera gånger byggts till, men bibehållit sin funktion av näringsställe. Den har moderniserats, men inte mer än att dess ursprungliga karaktär och ambition bevarats. Den äldsta delen, den som uppfördes 1910, är den bakre delen längs med Hästövägen.

Krutvikens gästis är en självklar del av Vämöparken även om byggnaden ligger strax utanför parkens portar och sedan några år varit stängd. Det har legat där det ligger alltsedan invigningen av parken och bildar något av ett visuellt landmärke såväl från land som från sjön.

Det påstås att byggnaden sedan flera år är i dåligt skick. Desamma upprepas i bifogat intyg "byggnaden är i väldigt dåligt skick". Utan att ha haft tillträde till byggnaden är det svårt att ha en klar uppfattning i denna fråga. Att delar av köksgolvet är rötskadat är inte konstigt. De extremt dåliga avrinningsförhållandena längs norrväggen har orsakats av en successiv höjning av vägbanken som idag ligger för högt i förhållande till huset. Det tycks dock röra sig om gamla skador. Utifrån sett tycks dock inte byggnaden i så dåligt skick att den måste rivas. Ur kulturhistorisk synvinkel är det beklagligt om Krutvikens gästgivargård rivs, eftersom den är så intimt förknippad med Vämöparken, Karlskronas version av Skansen. Så länge förslag på platsen framtida användning inte presenterats, är det svårt att tillstyrka en rivning.

Byggnaden i sig innehar inga enastående kulturhistoriska värden, men dess blotta existens på den nuvarande platsen, med en historia så intimt förknippad med Vämöparken, ger den ett stort kulturhistoriskt miljövärde. Gästgiveriet liksom hela Vämöparken utgör tillsammans en viktig symbol för det tidiga 1900-talets Karlskrona, Sannolikt skulle allmänhetens saknad bli mycket stor, framför allt om ingen ersättare är planerad. Så länge inga förslag till platsens framtida användning presenterats vill museet förorda avslag till rivning av Krutvikens gästgiveri."

När man läser BLM:s yttrande om Krutviken känns det som om man bara gjort halva jobbet vid besiktningen. Det borde inte ha varit svårt att få tillträde till byggnaden. Om nu byggnaden inte varit i dåligt skick hade man stärkt sina argument för att ej rekommendera rivning åtminstone till man har klart för sig vad alternativet kan bli. Är takmålningarna i den ursprungliga stugan värda att bevara? Är målningarna dokumenterade?

Ett av kommunens argument för rivning är BLM:s yttrande att "byggnaden inte har ett enastående kulturhistoriskt värde". Hur enastående skall det vara för att bevaras? Räcker det inte med att det har ett kulturhistoriskt värde eller som BLM uttrycker det "ett stort miljöhistoriskt värde".

Vad får ägaren göra eller inte göra?

Enligt planen antagen år 2006 så avser byggrätten verksamhet för handel och kontor. Byggnaden får bara omfatta en våning och höjden max 5 meter. Gångtrafik för allmänheten längs sjösidan är tillåtet.

Beteckningen handel och kontor innefattar att det går att bedriva restaurangverksamhet och även hotellverksamhet. Begreppet en våning är idag ganska flexibelt och med en mindre ändring av bygghöjden kan säkert det finnas utrymme för verksamhet på vinden(andra våningen). Skall man använda byggnaden till bostäder krävs det planändring och krav på åtgärder mot buller från motorvägen.

När det gäller utformningen av byggnaden finns inga begränsningar i planen utan det är Plan- och Bygglagen som gäller. Man skall ta hänsyn till områdets miljö. Kommunen har här möjlighet att styra utformningen. Där handlar det om ett samspel mellan kommunen och byggherren.

Vad är ägarnas planer?

Stefan Lindeberg, representant för ägarna av Krutviken, säger att de hade långt gångna planer på att bygga kontor. Den ekonomiska krisen har dock försvårat genomförandet. Deras avsikt är att få till en byggnad och verksamhet som passar in i miljön. Man håller alla vägar öppna och tittar bl.a. på att bygga bostäder.

Kan vi påverka?

Det är bara vid planändringar som handlingar går ut på remiss till olika instanser. Om man t.ex. vill bygga bostäder krävs en planändring. Då finns det stora möjligheter att tycka till och ha en offentlig debatt. I alla andra fall krävs det bygglov. Då blir det lite besvärligare. Man får bevakna ansökan om bygglov och reagera om man har synpunkter och dra fram dessa i offentlighetens ljus för att föra en debatt och om möjligt påverka byggherre, opinion och politiker.

FGC bevakar utvecklingen.

Det är med stort intresse vi inom FGC följer utvecklingen. Många tycker det är tråkigt att Gästgiveriet är nerlagt och att byggnader och trädgård förfaller. Krutviken och Wämöparken är ett begrepp och en helhet, ett område som har haft stor betydelse för Karlskronaborna som utflyktsmål och rekreation sedan mer än 100 år. En kulturmiljö som inte får fördäras med byggnader som "gör avtryck i 2000-talet". Kalla det gärna nostalgi.

Bild tagen i augusti 2009. Foto: Göran Mårtensson.

Rädda Krutvikens Gästgivargård

Med tanke på att Wämöparken skall innehålla kulturhistoriska byggnader. Vad kan vara mer värt att bevara än det ursprungliga Gästgiveriet. Tag åtminstone vara på den ursprungliga byggnaden i samband med rivning och uppför den någon stans i Wämöparken. Då bevaras inte enastående kulturhistoriska värden men i alla fall kulturhistoriska värden inkluderande takmålningar. Blekigne Museum, agera innan det är för sent!!

Göran Mårtensson

Del 7. Karl Almljungs följetong.

Karl Almljungs berättelse, som inte varit klar att ta med senaste två numren, fortsätter här, men Almljung själv är borta. Han avled, tyvärr, efter en tids sjukdom 2 juli 2009. Karl Almljung föddes 28 januari 1920 som nr 5 i en syskonskara på 10 och växte upp i ett "barnrikehus" på Saltö. Han fick tidigt hjälpa till med försörjningen, som vi läst om i hans artiklar, vilka jag med glädje publicerat. Därigenom har vi fått följa hur barn- och ungdomsåren tedde sig, för en sann "Kaulskronit".

Redaktören.

Mina minnen från beredskapsåren 1939-1945.

Före kriget tillhörde Karlskrona örlogsvarv Kungliga flottan. De högsta cheferna var officerare. Varvschefen var en amiral. Varvet var indelat i Departement. som fick anslag till driften beviljade av Riksdagen. Torped- och min-departementet, Ingenjördepartementet, Byggnadsdepartementet tillhörde samtliga (Nya varvet).

Artilleridepartementet tillhörde (Gamla varvet) och där anställdes jag som minderårig hylsarbetare 1937, 17 år och med en timlön på 45 öre i tim. Där tillverkades och underhölls material till Marinens och kustartilleriets fredliga övningar. Efter skjutövningar rengjordes hylsorna och formades räta, därefter skickades de till Laboratoriehöjden för att laddas på nytt. Svarvar stod i rader kopplade med remmar till en gemensam axel. En man gav signal innan strömmen slogs till och från.

Karlskrona Örlogsvarv, mastkranen och dockorna.

Golven bestod av träkubbar, hårt nedslitna, en del fattades. Många kärrlass med hylsor fastnade med ett hjul i det uppkomna hålet så att kärran välte. På den tiden fanns det inga truckar eller lastpallar utan de tunga lådorna staplades tre och tre på höjden fulla med hylsor. Vi lyfte dem med handkraft.

1939 invaderade "Hitlers" tyska arméer Tjeckoslovakien och Polen och oron spred sig i Europa. Då rustade man upp verkstaden och golvet belades med en massa som jämnade ut håligheter i golvet så att man lättare kunde sköta transporter av material. Man rustade också upp verkstaden med nya svarvar och pressar som direktkopplades. Den gemensamma axeln med remmar monterades ned. Nytt folk anställdes, produktionen av hylsor till luftvärnets automatkanoner ökades. Alla f.d. militärer (A-klassare) kallades in till tjänstgöring vid försvaret. Karlskronas gator fylldes av militärer. Infanteristerna från I. 11 på Gräsvik hade tömt klädförråden. De kläddes i uniformer som plockats ihop från olika årsmodeller. Mössor och kavajer hörde oftast inte samman med övriga persedlar

De flesta dagligvaror ransonerades och folk började hamstra. Surrogat togs fram för kaffe och te. Potatis och fisk ransonerades inte. Dock ransonerades bränslet till fiskebåtarna så fångsterna blev färre och tog fort slut när de landades. Tygråvaror ersattes med cellull. Tunneln under Karlskrona mellan järnvägen och varvet stängdes. Min pappa arbetade inne i den stängda tunneln med att borra hål för sprängsatsar. Man tvingades bygga skyddsrum och lokaler för försvarets staber i urberget under sta'n. I alla lämpliga berg ute i stadens bostadsområden sprängdes det för skyddsrum och förrådsutrymmen åt befolkningen. Poster utsattes vid alla telefonkiosker, gasverk och elektricitetsverk, telegrafstationer och postverk.

I alla lämpliga berg sprängdes det skyddsrum och förrådsutrymmen. Eftersom fisk och potatis ej var ransonerat var det de matvarorna som fortast såldes slut. Drivmedel såsom olja och bensin var också ransonerade så fiskarna fick sig därför tilldelat minimala kvoter av bränsle till sina båtar. Även privatpersoner drabbades av drivmedelsransoneringen. De som absolut var beroende av sina bilar, såsom läkare och sjukhus, fick använda sig av gengasapparater. Dessa eldades med ved eller kol. Ett annat måste som tillkom under beredskapsåren var mörkläggningen. Det fanns särskilda poliser som patrullerade och avsynade tilldelade kvarter varje kväll så att inget ljus lyckades tränga ut och avslöja för eventuella främmande fiendeflygplan var de befann sig. Gamla parceller på Saltö med flera ställen vilka tidigare vuxit igen kom nu åter till användning. lyckliga ägare till dylika kunde genom egen odling utöka sina matransoner med potatisodling och andra grönsaker.

På våren 1940 var det tid för mig att mönstra och under 1941 göra rekryten. Jag hoppades naturligtvis att kriget inte skulle bli så långvarigt. Varvsanställda hade tidigare alltid exerceerat vid flottan, så kallade Ekmans beväringar en kortare tid. De fick ibland även tjänstgöra som handräckning på varvet. Nu blev alla uttagna efter sin fysiska lämplighet. Oron i världen steg. Ryssland anföll Finland och ockuperade de Baltiska staterna. Propaganda för hjälp till Finland spreds och frivilliga värvade sig. Affischer klistrades upp "Finlands sak är vår". Hjälpändningar skickades över. Krigsmaterial från våra militära förråd. Hylsor pressades om för att de skulle passa de finska kanonerna. Guldringar och smycken skänktes och smältes för att få kapital för ge möjlighet till att hjälpa.

Medlemmar i kommunistiska partiet fick ej finnas i statliga verk. De bedömdes som opålitliga och en säkerhetsrisk. Några brottslingar var de inte och ingen avskedades. Det inrättades ett arbetsläger på Tjurkö (el. Sturkö) för dessa medlemmar. Där fick de någon sysselsättning med bibehållen lön. Efter arbetstidens slut tror jag de var fria. Under denna tid var det eftertraktat att gå ut och dansa. Ungdomarna sökte sig till Folkets hus i Lyckeby, Nättraby och Ronneby. För att besöka Ronneby måste man åka gengastaxi dit från Karlskrona. Det kostade 2 kronor / person. Bilen var fyllpackad av danssugna ungherrar. I Ronneby fanns det gott om övernattningsrum. Det bäddades med flak mellan sängarna och endast 2 kronor natten kostade det. Var det någon som inte fick plats så var rumuthyren tjänstvillig och ringde till någon god vän som gärna ville tjäna några kronor. Nästa dag på morgonen tog vi tåget hem till Karlskrona med B:K:B vilket är en förkortning på Blekinge Kustbanor. Önskade vi dansa i Nättraby så kunde vi åka ångbåt. Från Nättraby hamn till Folkets hus var det ganska långt. Dansen slutade kl. tolv och samma tid gick ångbåten hem till sta'n. Då fanns det inget utrymme för att oss vacker flicka hem. Men skam den som ger sig. När vådret var fint så brukade några av oss cykla till Nättraby. Det var tungt uppför Ryttharleden den branta backen precis innan vi var framme i Nättraby. En av kamraterna cyklade med en flicka på pakethållaren till Listerby. Sedan hade han en bra sträcka att cykla hem till Karlskrona, ca 4 mil. I fortsättningen tog han säkert reda på var flickan bodde som han skulle följa hem.

På Ronnebygatan även kallad ”Snobbrännan” var det alltid massor med flanörer. Särskilt utanför biograferna var det alltid kö. Ordningen upprätthölls av vakthavande patruller som var utrustade med batonger. Det var Flottan och KA 2 som turades om med att uppehålla ordningen. Det hände väl ibland att bråk mellan militärer och civila kunde uppstå.

Skandiabiografen, på Borgmästaregatan, före nybyggnaden. Bion kom att ligga kvar, inbyggd i det nya ”Funkishus” som uppfördes. I dag utnyttjas lokalerna som ”Karlskrona konsthall”.

T.h. Thulins blomsterhandel som flyttade till Hantverkaregatan 11 då byggnaden här revs.

Denna bild visar bion då här är stängt. I förgrund ser vi spårvagnsrälsen.

Två av mina äldre bröder tog värvning vid Flottan. Min far och tre av hans bröder hade också varit värvade vid Flottan. Jag tillhörde alltså ett släkte av sjöfolk. Jag hade tänkt värva mig för jag lockades av att komma med på långresorna. Men när kriget bröt ut företogs inga långresor så min glöd för flottan slocknade helt. Den 21 februari 1940 mönstrade jag och tänkte begära mig till Flottan. Jag hade planerat att om jag blir uttagen till Infanteriet tar jag värvning till Flottan. Jag blev tilldelad Marinen i kustartilleritjänst vapenför gr. 1 nr 182 och slapp Infanteriet. Vi hade samma uniformer som Flottans folk.

Före kriget bröt ut hade pappa hjälpt mig att kila sten till grund för en kolonistuga på ”Brändaholm”. Efter ett avslutat bygge av en docka som förlängts inne på varvet sålde man det använda virket för 50:- lasset, det mesta till ved. Pappa och jag plockade ihop till WC, spant, takstolar, svall och ytterpanel. Dörrar, fönster och takpapp blev minst tio gånger dyrare. Jag gick i treskift och någon nämnvärd sömn blev det inte. Kriget började och huset fick stå omålat. Till fönster och dörrar lyckades jag byta till mig en liter linolja mot en halv liter brännvin av en målare.

Hösten 1940 seglade vi några gånger till ”Flaggrundet” och pilkade torsk. På den tiden fanns det torsk ända långt in till fyren ”God Natt” för fritidsfiskare. Då var kummeln lever giftfri och ätbar. Vi tog undan ett par levrar till en kokt torsk och resten la’ vi i en pyts. Det koktes sedan tillsammans med sillalake och Falurött som fanns att köpa i pulverform. Jag målade sedan stugan med den hemlagade färgen. Lukten satt i ett helt år efteråt. Det luktade verkligen pyton. Pappa hade idkat fritidsfiske på 30-talet när vi var små. I hans fiskebod hängde det några ryssjor, flundregarn och ålarevar. Näten var ärvda från farfar som bodde på Aspö. Vi såg över dem och bötade (lagade) och det fattades plån (träflöten) och sänken. Vi ersatte plånen med kork och plockade småsten med midja som vi band fast längs nätet som sänken. Jag har alltid varit intresserad av fiske. Pappa talade om att när de var barn fick dom 25 öre för 100 st tillkretade plån.

På 40-talet var vattnet rent och klart med gott om fisk i vikar och fjärdar. När isen släppt på våren satte vi ut ryssjorna vid vasskanterna. Vi fick gåddor och abborrar så det blev över

till våra grannar. När mörten lekte blev våra strutar (håvar) fulla av romstinna feta mörtar. Mamma hade någon gång när vi var små kokt mörtar med rom. När de kallnat blev det som aladåb. En annan sak som vi använde på mörten var den stora simblåsan. Vi rullade den i aska klämde till den med foten och då small det till riktigt bra. Vi plockade sumpen där några gäddor låg full med nyfångad mört och resten slängde vi tillbaka i sjön. Många mörtar låg med vitan (buken) i vädret och då blev det ett fasligt liv ibland mäsarna. På bryggan stod ett par pojkar och metade. Vi skickade hem dem till deras mammor för att fråga om de ville ha nyfångad fisk. Ryktet spred sig och flera personer med bunkar kom för att plocka få fisk till middagen. En mamma yttrade då hon såg all mörten: Oh vilken mängd! Pappa svarade henne: Nej dom är färska allihopa, vill ni ha dem mängda får ni salta dem själv. (Många kallades det när fisk och fläsk saltades för en kortare tids förvaring.) Jag hävade räkor, och stack tvåhundra (agnade) krokor på shubban (ett litet träflak). Det fanns gott om ål. Det blev vardagsmat, men det blev tröttsamt att äta samma mat ofta. Mamma kokte kroppkakor med ål i, jag åt det inte med någon större aptit.

Pappa berättade att när han var barn koktes det något som kallades "kamerhuvud". Det bestod av en smet som gjordes på torsklever och rågmjöl tillsatt med kryddor och som fylldes i små torsk huvuden och sedan koktes. Jag blev nyfiken på den här rätten och kamraterna och jag plockade ur några småtorsk och bad mamma att koka dem med den konstiga röran i. Det blev ätbart en gång men aldrig mer. Pappa och koksasvenne (en kolutkörare från Leopold Thörn) brukade tömma en halv liter brännvin på lördagarna i vår kolonistuga. Jag hade hävat ett par hundra räkor och stuckat dem på en shubba. Vi tre rodde ut och satte ut reven. Klockan 04.30 på söndagsmorgonen purrade (väckte) pappa mig. Vi for ut och vi vittjade reven och fick ett par kilo ål, och en tjog abborrar. På kvällen for pappa och koksasvenne ut och tog upp reven. När de kom hem stod jag på bryggan, jag hade metat upp ett par mörtar, som förvarades i en spann.

Karl Almjung

Några minnen!

Av Sten Carlsson

Har med stor förtjusning läst föreningens årsbok "Butiker vi minns". Tänk vad mycket som dyker upp i minnet i samband med detta.

Själv född och uppvuxen på Västra Prinsgatan 12 B, minns jag naturligtvis affärerna runt omkring. Ens värld på 1940-talet var ju begränsad till området Hantverkaregatan i norr, Amiralitetsgatan i söder, Borgmästaregatan i öster och Arklimästaregatan i väster, naturligtvis med avstickare i alla väderstreck, ju äldre man blev.

Söndagsskola och till Kungsgatan för att gå i skolan. (Amiralitetsskolan och senare Rosenfeldtsskolan). Visst minns jag affärerna i omgivningen, specier hos Bladvall, tidningar hos Petterssons, korv och fläsk hos Lundkvists, grönskaker hos Goys, skoreparationer hos Kalle-skomakare etc.

Närmaste granne var naturligtvis mjölkaffären på 12 a. Innehavare var Ada och Lisa och namnet på affären var Hilda Svenssons mjölkaffär. Hilda var Adas och Lisas mor. De hade även en syster Anna och en bror Eve som också bodde på 12 a. Eve var vad man i dag kanske skulle säga lite annorlunda. Ett av hans nöjen bestod i att sitta i fönstret och rikta solkatter mot förbipasserande till alla barns förtjusning.

En sak som jag då förundrades över var Lisas sätt att dela ett bröd. Efter att ha skurit igenom det, vek hon upp halvorna som då alltid låg i exakt linje. Hon visade detta för kunden som naturligtvis accepterade delningen. Hur kunde hon dela brödet så exakt? Ett annat minne är att om mjölken surnade eller brödet möglade så var det atombombens fel.

Mjölkkaffären blev också en introduktion till arbetslivet. Varje ledig dag gick man dit och frågade ”finns det några ärenden?”, och ibland fanns det det. Det jag särskilt minns var förtroende att cykla till mejeriet och hämta grädde och annat. Belöningen var dricks. Kanske var jag 10 år då och efterträddes senare av andra barn i omgivningen. Det fanns nämligen en form av reglerad befordringsgång i arbetet.

Nästa steg var tant Klaras glassfabrik som också låg på Västra Prinsgatan. Glassen tillverkades i någon form av maskin, men strutarna bakade hon själv på våffeljärn. Här bestod arbetet i att köra en kärra med glasstunna till hennes kiosk i sydvästra hörnet av Hoglands park. Kiosken sköttes av fru Holgersson. Belöningen var obegränsat med glass och således ett drömjobb för en ung pojke.

Lite mera allvar blev det i nästa befordringssteg, nämligen som springpojke i Nordins speceriaffär på Hantverkaregatan. Det var nu fråga om arbete under skolloven. Einar Nordin hade även en ordinarie springpojke anställd och det kunde bli konkurrens om vem som skulle leverera till vem. Man visste ju snabbt vem som gav mest dricks. Affären hade kunder i hela staden och det kunde bli långa leveranser t.ex. till Bergåsa. Men detta komparerades av att vi hade tillgång till en alldeles ny trehjuling med flak, vilket var status bland springpojken.

Skolgrabbar!

*Sten A. Petersson och Sten Carlsson
i tonåren, på halva 1950-talet..*

Slutligen hamnade man på skolloven i Nymans herrekipering på Ronnebygatan. Nu var jag kanske 15-16 år. Arbetet bestod mycket i att röja upp efter det att Otto Nyman hade förevisat hela lagret av skjortor för en förnäm kund. Att nåla ihop skjortor blev något av en specialitet, liksom att åka till kunder och kräva dem på obetalda räkningar.

Utöver ovanstående sysselsättningar hade jag under gymnasietiden arbete i Åkes kläder på Stortorget (benämns Nisses kläder i boken) och på posten. Lite extra fickpengar har ju aldrig skadat.

Detta var några synpunkter och minnen från affärlivet i Karlskrona under 1940- 50 talet.

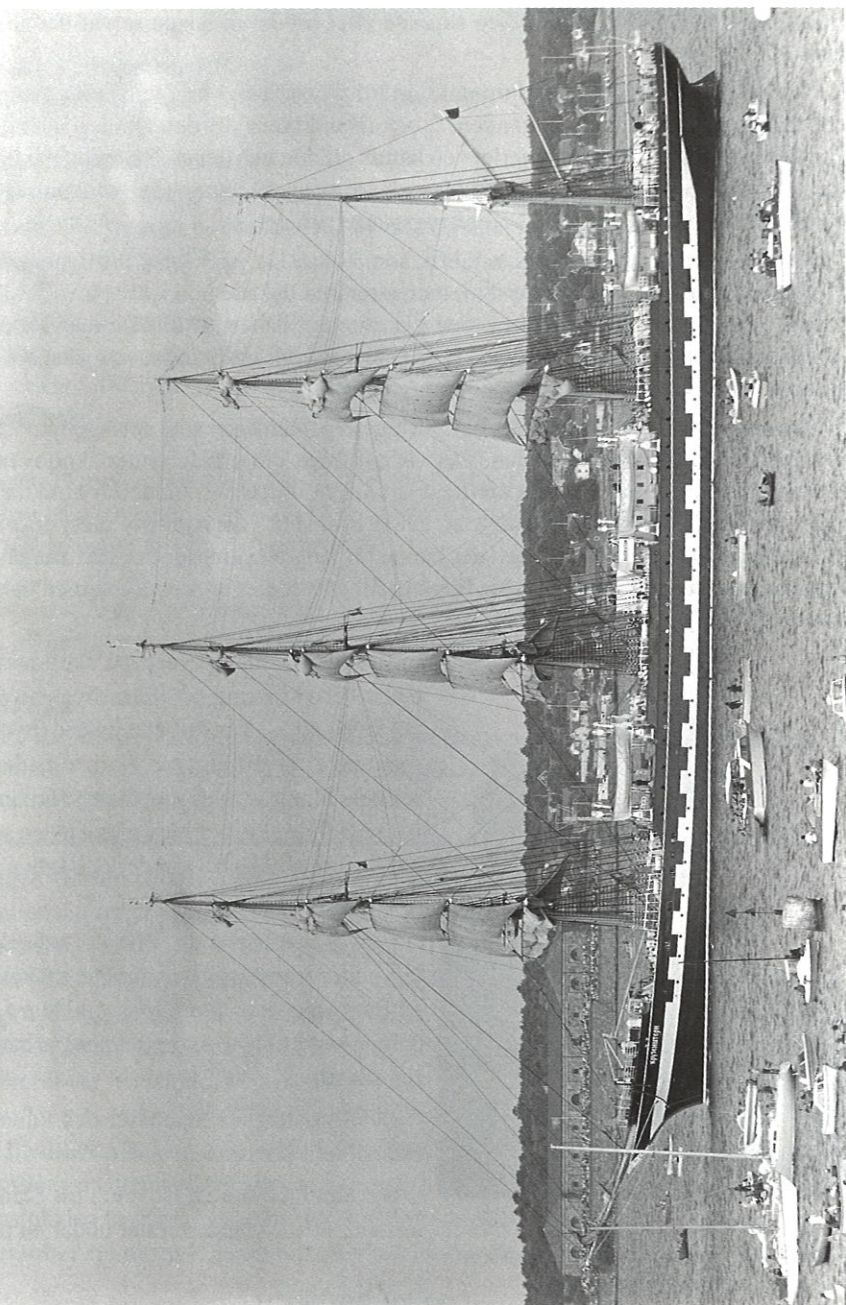
Ber slutligen om en hälsning till Sten A. Petersson, vi var klasskamrater under en period.

Returadress
FGC
Alamedan 11
371 31 Karlskrona

LARS-GÖRAN BOSTRÖM

HÖRTVÄGEN 16
370 30 RÖDEBY

B

Sailiet, det första, 1980. 30 år har redan gått, 2010. Här vid utseglingen, passerar ryska "Krusenstern" Drottningkärs kastell, på Aspö. Foto G. Ekström